

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

6 октомври 2009 година *

По дело C-133/08

с предмет преюдициално запитване на основание Първия протокол от 19 декември 1988 година за тълкуването от Съда на Европейските общности на Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, отправено от Hoge Raad der Nederlanden (Нидерландия) с акт от 28 март 2008 г., постъпил в Съда на 2 април 2008 г., в рамките на производство по дело

Intercontainer Interfrigo SC (ICF)

срещу

Balkenende Oosthuizen BV,

MIC Operations BV,

* Език на производството: нидерландски.

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: г-н V. Skouris, председател, г-н P. Jann, г-н C. W. A. Timmermans, г-н A. Rosas, г-н K. Lenaerts, г-н A. Ó Caoimh и г-н J.-C. Bonichot, председатели на състав, г-н P. Kūris, г-н E. Juhász, г-н G. Arestis, г-н L. Bay Larsen, г-жа P. Lindh и г-жа C. Toader (докладчик), съдии,

генерален адвокат: г-н Y. Bot,
секретар: г-н R. Grass,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за нидерландското правителство, от г-жа C. Wissels и г-н Y. de Vries, в качеството на представители,
- за чешкото правителство, от г-н M. Smolek, в качеството на представител,
- за Комисията на Европейските общности, от г-н V. Joris и г-н R. Troosters, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 19 май 2009 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 година (ОВ L 266, 1980 г., стр. 1 [ОВ L 347, 2007 г., стр. 1], наричана по-нататък „Конвенцията“). Това запитване се отнася до член 4 от същата относно приложимото право при липса на избор между страните.
- 2 Посоченото запитване е отправено в рамките на спор, започнат от Intercontainer Interfrigo (ICF) SC (наричано по-нататък „ICF“) — дружество, установено в Белгия, срещу Balkenende Oosthuizen BV (наричано по-нататък „Balkenende“) и MIC Operations BV (наричано по-нататък „MIC“) — и двете дружества, установени в Нидерландия, за да осъди последните да му заплатят неплатени фактури, издадени въз основа на сключен между страните договор за чартиране.

Правна уредба

3 Член 4 от Конвенцията, озаглавен „Приложимо право при липса на избор“, гласи:

„1. Доколкото приложимото за договора право не е било избрано в съответствие с член 3, договорът се урежда от правото на държавата, с която той е в най-тясна връзка. Въпреки това, ако една част от договора може да бъде обособена от останалата и е в по-тясна връзка с друга държава, тази част по изключение може да се уреди от правото на тази друга държава.

2. При условията на разпоредбите в параграф 5 от този член се презумира, че договорът е в най-тясна връзка с държавата, в която страната, която трябва да изпълни [характерната] престация по договора, е имала в момента на сключването на договора своето обичайно местопребиваване или в случая на търговско дружество, сдружение или юридическо лице, своята централна администрация. Ако договорът е сключен в изпълнение на занятието или професионалната дейност на тази страна, тази държава е държавата, в която се намира нейното основно място на дейност или ако съгласно разпоредбите на договора, задължението трябва да бъде изпълнено на място, различно от основното място на дейност, това е държавата, в която се намира това друго място на дейност.

3. Независимо от разпоредбите в параграф 2 от този член, доколкото предмет на договора е вещно право върху недвижимо имущество или право на ползване на недвижимо имущество, се презумира, че договорът е в най-тясна връзка с държавата, в която е разположено недвижимото имущество.

4. Договорът за превоз на товари не се подчинява на презумпцията в параграф 2. При този договор, ако държавата, в която в момента на сключването на договора се намира основното място на дейност на превозвача, е също държавата, в която е мястото на натоварване или разтоварване или основното място на дейност на товародателя, се презумира, че договорът е в най-тясна връзка с тази държава.

При прилагане на този параграф за договори за превоз на товари се считат договорите [за чартиране] за еднократен превоз или други договори, които основно имат за предмет превоза на товари.

5. Параграф 2 не се прилага, ако [характерната] престация не може да бъде определена и презумпциите на параграфи 2, 3 и 4 не се вземат предвид, когато от обстоятелствата като цяло е видно, че договорот е в най-тясна връзка с друга държава.“

4 Член 10 от Конвенцията, озаглавен „Обхват на приложимото право“, гласи:

„1. Приложимото към договора право по силата на членове от 3—6 и на член 12 от настоящата конвенция урежда по-специално:

[...]

г) различните начини на погасяване на задълженията, както и давността и изгубването на правата поради изтичане на срок;

[...]“

5 В член 2 от Първия протокол от 19 декември 1988 година за тълкуването от Съда на Европейските общности на Конвенцията за приложимото право към

договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 година (ОВ L 48, 1989 г., стр. 1, наричан по-нататък „Първият протокол“) е предвидено:

„Всеки съд от посочените по-долу може да поиска Съдът на Европейските общности да [се произнесе по преюдициален] въпрос, повдигнат по всящо пред този съд дело и касаещ тълкуване на разпоредбите, съдържащи се в посочените в член 1 инструменти, ако този съд счита, че се нуждае от решение по въпроса, за да може да се произнесе:

a) [...]

— в Нидерландия:

de Hoge Raad,

[...]“

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

- 6 През август 1998 г. ICF сключва договор за чартиране с Balkenende и MICS в рамките на програма за железопътна връзка относно превоз на товари между Амстердам (Нидерландия) и Франкфурт на Майн (Германия). По-конкретно този договор предвижда, че ICF трябва да предостави на разположение на MICS вагони

и да осигури движението им по железопътната мрежа. МІС, което отдава под наем на трети лица капацитета на натоварване, с който разполага, отговаря за цялата оперативна част от превоза на съответните товари.

- 7 Страните не сключват писмен договор, но в кратък период от време изпълняват споразуменията си. Въпреки това ІCF изпраща на МІС проект на писмен договор, съдържащ клауза, съгласно която белгийското право е избрано като приложимо право. Нито една от страните по споразумението не подписва този проект.
- 8 На 27 ноември и 22 декември 1998 г. ІCF изпраща на МІС фактури за сумите 107 512,50 EUR и 67 100 EUR. Първата от тези суми не е заплатена от МІС, докато втората е заплатена.
- 9 На 7 септември 2001 г. ІCF за първи път отправя покана до Balkenende и МІС да заплатят изпратената на 27 ноември 1998 г. фактура.
- 10 С предявен на 24 декември 2002 г. иск ІCF завежда дело срещу Balkenende и МІС пред Rechtbank te Haarlem (първоинстанционен съд на Haarlem) (Нидерландия), за да бъдат осъдени да му заплатят сумата в посочената фактура, както и съответната част данък върху добавената стойност в общ размер от 119 255 EUR.
- 11 Както е видно от акта за преюдициално запитване, Balkenende и МІС се позовават на погасяването по давност на разглежданото в главното производство вземане, като твърдят, че по силата на приложимото право по отношение на обвързващия ги с ІCF договор — в конкретния случай нидерландското право — това вземане е погасено по давност.

- 12 Обратно, според ICF посоченото вземане не било погасено по давност, тъй като по силата на белгийското право, което представлявало приложимото към договора право, погасителната давност, на която е направено позоваване, още не била изтекла. В това отношение ICF изтъква, че тъй като разглежданият в главното производство договор не бил договор за превоз, приложимото право трябва да се определи не въз основа на член 4, параграф 4 от Конвенцията, а въз основа на член 4, параграф 2, съгласно който приложимото право към този договор е това на държавата, в която се намира седалището на ICF.
- 13 Rechtbank te Haarlem уважава направеното от Balkenende и MICS възражение за изтекла погасителна давност. Съгласно нидерландското право тази юрисдикция следователно приема, че правото за плащане на фактурата, на което се позовава ICF, е погасено по давност и обявява искането му за недопустимо. Gerechtshof te Amsterdam (апелативен съд на Амстердам) (Нидерландия) потвърждава това решение.
- 14 Юрисдикциите, които разглеждат делото по същество, квалифицират разглеждания договор като договор за превоз на товари, като приемат, че макар ICF да няма качеството на превозвач, основният предмет на договора е превозът на товари.
- 15 Тези юрисдикции обаче изключват прилагането на критерия за привързване, посочен в член 4, параграф 4 от Конвенцията, и приемат, че разглежданият по делото в главното производство договор е в по-тясна връзка с Кралство Нидерландия отколкото с Кралство Белгия, позовавайки се на няколко обстоятелства в конкретния случай като седалището на съдоговорителите, което се намира в Нидерландия, и маршрута, по който се движат вагоните между Амстердам и Франкфурт на Майн — градове, в които стоките съответно се натоварват и след това се разтоварват.
- 16 От акта за преюдициално запитване е видно, че в това отношение посочените юрисдикции изтъкват, че макар този договор да се отнася основно до превоза на товари, член 4, параграф 4 от Конвенцията е неприложим, тъй като в конкретния случай не съществува релевантна връзка по смисъла на тази разпоредба. Следователно съгласно уредения в член 4, параграф 1 от Конвенцията принцип посоченият договор се урежда от правото на държавата, с която той е в най-тясна връзка — в случая Кралство Нидерландия.

- 17 Според същите юрисдикции, ако разглежданият в главното производство договор не се квалифицира като договор за превоз, както поддържа ICF, член 4, параграф 2 от Конвенцията също не се прилага, тъй като, както е видно от обстоятелствата в конкретния случай, този договор е в по-тясна връзка с Кралство Нидерландия, така че следва да се приложи дерогиращата разпоредба, съдържаща се в член 4, параграф 5, второ изречение от Конвенцията.
- 18 В касационната си жалба ICF се позовава не само на грешка при прилагане на правото при квалифицирането на посочения договор като договор за превоз, но и на възможността съдът да дерогира установеното общо правило в член 4, параграф 2 от Конвенцията, за да приложи член 4, параграф 5 от нея. Според жалбоподателя по главното производство до тази възможност може да се прибегне единствено, когато от всички обстоятелства е видно, че мястото, където е установена страната, която трябва да изпълни характерната престация, няма истинска стойност на привързване. В конкретния случай това не било установено.
- 19 Като има предвид тези различия в тълкуването на член 4 от Конвенцията, Hoge Raad der Nederlanden решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) Трябва ли член 4, параграф 4 от Конвенцията [...] да се тълкува в смисъл, че той се отнася само до чартирането за еднократен превоз и че другите видове чартиране не попадат в обхвата на тази разпоредба?
- 2) При утвърдителен отговор на [първия въпрос] трябва ли член 4, параграф 4 от Конвенцията [...] да се тълкува в смисъл, че доколкото другите видове чартиране се отнасят също до превоза на товари, разглежданият договор, който е свързан с този превоз, попада в приложното поле на тази разпоредба и че за останалата част от договора приложимото право се определя съгласно член 4, параграф 2 от Конвенцията [...]?

- 3) При утвърдителен отговор на [втория въпрос] въз основа на коя от двете посочени правни системи трябва да се прецени възражението за изтекла погасителна давност, повдигнато във връзка с направеното въз основа на договора искане?

- 4) Ако основната част от договора се отнася до превоза на товари, трябва ли да не се взема предвид посоченото във [втория въпрос] обособяване и трябва ли приложимото право за всички части от договора да се определя съгласно член 4, параграф 4 от Конвенцията [...]?

- 5) Трябва ли изключението, предвидено в член 4, параграф 5, второ изречение от Конвенцията [...], да се тълкува в смисъл, че съдържащите се в член 4, параграфи 2[—]4 от Конвенцията презумпции не се вземат предвид само ако от всички обстоятелства е видно, че посочените в тези разпоредби критерии за привързване нямат истинска стойност на привързване, или не трябва да се вземат предвид и когато от обстоятелствата е видно, че е налице по-тясно привързване към друга държава?“

По преюдициалните въпроси

Предварителни бележки

Относно компетентността на Съда

- ²⁰ Съгласно Първия протокол, влязъл в сила на 1 август 2004 г., Съдът е компетентен да се произнася по преюдициалните запитвания относно Конвенцията.

- 21 Освен това по силата на член 2, буква а) от посочения Първи протокол Hoge Raad der Nederlanden може да поиска от Съда да се произнесе по преюдициален въпрос, повдигнат по висящо пред него дело и отнасящ се до тълкуване на разпоредбите на Конвенцията.

По въведената от Конвенцията система

- 22 Както изтъква генералният адвокат в точки 33—35 от заключението си, от преамбюла на Конвенцията е видно, че същата е била сключена, за да се продължи работата в областта на международното частно право по вече предприетата правна унификация с приемането на Брюкселската конвенция от 1968 година относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3).
- 23 От посочения преамбюл следва също, че Конвенцията има за цел да установи унифицирани правила за приложимото право към договорните задължения независимо от това къде трябва да се постанови решението. Всъщност, както е видно от доклада на Mario Giuliano — професор в университета в Милано, и на Paul Lagarde — професор в университета Париж I, относно Конвенцията за приложимото право към договорните задължения (ОВ С 282, 1980 г., стр. 1, наричан по-нататък „докладът Giuliano и Lagarde“), Конвенцията е плод на загрижеността да се премахнат трудностите, които произтичат от разнообразието на стълкновителни норми в областта на договорите. Конвенцията е предназначена да повиши равнището на правна сигурност, като засили доверието в стабилността на правните отношения и защитата на придобитите права в частното право като цяло.
- 24 Що се отнася до възприетите в Конвенцията критерии за определяне на приложимото право, следва да се изтъкне, че унифицираните правила, установени в дял II, утвърждават принципа, според който се предоставя предимство на волята на страните, на които в член 3 от Конвенцията е призната свободата на избор на приложимото право.

- 25 При липса на избор от страните на приложимото към договора право член 4 от Конвенцията урежда критериите за привързване, въз основа на които съдът трябва да определи това право. Тези критерии се прилагат за всички категории договори.
- 26 Член 4 от Конвенцията се основава на утвърдения в параграф 1 от него общ принцип, съгласно който, за да се определи привързването на договор към дадено национално право, трябва да се установи държавата, с която този договор е в „най-тясна връзка“.
- 27 Както е видно от доклада „Giuliano и Lagarde“, гъвкавостта на този общ принцип е смекчена с „презумпциите“, предвидени в член 4, параграфи 2—4 от Конвенцията. По-конкретно, член 4, параграф 2 урежда обща презумпция, състояща се във възприемането като критерий за привързване по местопребиваването на страната по договора, която изпълнява характерната престация, докато посоченият член 4, параграфи 3 и 4 установява специалните критерии за привързване по отношение съответно на договорите, имащи за предмет вещно право върху недвижимо имущество и договорите за превоз. Член 4, параграф 5 от Конвенцията съдържа изключение, което позволява да не се вземат предвид посочените презумпции.

По първия въпрос и първата част на втория въпрос относно прилагането на член 4, параграф 4 от Конвенцията по отношение на договорите за чартиране

Становища, представени на Съда

- 28 Според нидерландското правителство член 4, параграф 4 от Конвенцията се отнася не само до договорите за чартиране за еднократен превоз, но и до всякакви други договори, чиято основна цел е превозът на товари. Всъщност от доклада „Giuliano и Lagarde“ е видно, че тази разпоредба цели да изясни, че договорите за чартиране трябва да се разглеждат като договори за превоз на товари, доколкото техният предмет е такъв. Така в тази категория се включват срочните договори за

чартиране, при които превозно средство заедно със своя екипаж е предоставено на разположение на наемателя за известен период от време с оглед осъществяването на дадения превоз.

29 Обратно, чешкото правителство предлага да се приложи теологично тълкуване, съгласно което последното изречение от член 4, параграф 4 от Конвенцията има за цел да разшири приложното поле на член 4, параграф 4 за определени категории договори, свързани с превоза на товари, макар тези договори да не могат да се квалифицират като договори за превоз. В действителност, за да попадне даден договор за чартиране в приложното поле на посочения член 4, параграф 4, последно изречение, необходимо е неговата основна цел да бъде превозът на товари. От това следва, че изразът „основен предмет“ би трябвало да се разбира не като пряк предмет на договора, заради който разглежданото договорно правоотношение е сключено, а като предмет, за осъществяването на който посоченото правоотношение трябва да спомогне.

30 Комисията на Европейските общности изтъква, че член 4, параграф 4, последно изречение от Конвенцията има „ограничителен обхват“. Критерият за привързване, уреден в това изречение, се отнасял само до определени категории договори за чартиране, а именно тези, по които даден превозвач предоставя на разположение превозно средство само за определен случай и за тези, които са сключени между превозвача и товародателя и се отнасят изключително до превоза на товари. Макар да е безспорно, че разглежданият в главното производство договор, който предвижда предоставяне на разположение на превозни средства и движението им по железопътната мрежа, предполага по необходимост превоза на товари, подобни обстоятелства не били обаче достатъчни, за да се квалифицира този договор като договор за превоз на товари за целите на прилагането на член 4, параграф 4 от Конвенцията. Договорните правоотношения с различните товародатели и задълженията, свързани с действителния превоз на товари, включително товаренето и разтоварването, изглеждат установени между МПС и „трети лица“, на които МПС отдава под наем капацитета на натоварване на наетите вагони.

Отговор на Съда

- 31 С първия си въпрос и с първата част от втория си въпрос запитващата юрисдикция иска Съдът да установи по същество дали член 4, параграф 4 от Конвенцията се прилага за договорите за чартиране, различни от договорите за еднократен превоз, и да посочи обстоятелствата, които позволяват да се квалифицира договор за чартиране като договор за превоз за целите на прилагането на тази разпоредба по отношение на разглеждания по главното производство договор.
- 32 В това отношение следва да се припомни в самото начало, че по силата на член 4, параграф 4, второ изречение от Конвенцията договорът за превоз на товари се урежда от правото на държавата, в която е основното място на дейност на превозвача към момента на сключването на договора, ако в същата тази държава се намира мястото на натоварване или разтоварване или основното място на дейност на товародателя. Член 4, параграф 4, последно изречение от Конвенцията предвижда, че при прилагането на този параграф „за договори за превоз на товари се считат договорите [за чартиране] за еднократен превоз или други договори, които основно имат за предмет превоза на товари“.
- 33 От буквалния прочит на тази последна разпоредба следва, че Конвенцията приравнява на договори за превоз не само договорите за чартиране за еднократен превоз, но и другите договори, доколкото тези договори имат за основен предмет превоза на товари.
- 34 Ето защо една от целите на посочената разпоредба е да се разшири приложното поле на правилото на международното частно право, посочено в член 4, параграф 4, второ изречение от Конвенцията спрямо договорите, които, макар и да се квалифицират по националното право като договори за чартиране, имат за основен предмет превоза на товари. За да се установи този предмет, трябва да се вземе предвид целта на договорното правоотношение и следователно всички задължения на страната, която изпълнява характерната престация.

35 По договора за чартиране обаче наемодателят, който изпълнява такава престация, се задължава обикновено да предостави на разположение на наемателя превозно средство. Все пак не е изключено задълженията на наемодателя да се отнасят не само до простото предоставяне на разположение на превозното средство, но и до самия превоз на товари. В този случай въпросният договор попада в приложното поле на член 4, параграф 4 от Конвенцията, когато неговият основен предмет се състои в превоза на товари.

36 Следва обаче да се изтъкне, че установената в член 4, параграф 4, второ изречение от Конвенцията презумпция се прилага само когато към момента на сключването на договора наемодателят — ако предположим, че се счита за превозвач — има основно място на дейност в държавата, в която е мястото на натоварване или разтоварване или основното място на дейност на товародателя.

37 Въз основа на тези съображения на първия въпрос и на първата част на втория въпрос следва да се отговори, че член 4, параграф 4, последно изречение от Конвенцията трябва да се тълкува в смисъл, че предвиденият в посочения член 4, параграф 4, второ изречение критерий за привързване се прилага към договор за чартиране, различен от договора за еднократен превоз, само когато основният предмет на договора не е просто предоставянето на разположение на превозно средство, а е самият превоз на товари.

По втората част на втория въпрос, както и по третия и четвъртия въпрос относно възможността на съда да раздели договора на няколко части с оглед определянето на приложимото право

Становища, представени на Съда

- 38 Нидерландското правителство счита, че обособяването на части в договора по силата на член 4, параграф 4, второ изречение от Конвенцията е възможно само по „изключение“, когато една част от договора може да бъде обособена от останалата и е в по-тясна връзка с държава, различна от тази, към която могат да се привържат останалите части на договора и когато това обособяване не създава опасност от нарушаване на връзките между приложимите разпоредби. Според посоченото правителство, ако в конкретния случай разглежданият по главното производство договор не се отнася основно до превоза на товари, той изцяло е изключен от приложното поле на член 4, параграф 4 от Конвенцията. Обратно, ако този договор се отнася основно до превоза на товари, той изцяло попада в приложното поле на член 4, параграф 4. Ето защо било изключено посоченият член 4, параграф 4 да се прилага единствено по отношение на елементите на договора, свързани с превоза на товари, и в останалата част същият договор да се урежда от правото, определено съгласно член 4, параграф 2 от Конвенцията.
- 39 Чешкото правителство изтъква, че член 4, параграф 1, второ изречение от Конвенцията трябва да се прилага по изключение, доколкото прилагането на отделно право по отношение на някои части от договора, независимо че същите могат да бъдат обособени от останалата му част, води до нарушаване на принципите на правна сигурност и на „защита на оправданите правни очаквания“. Ето защо, както е видно от доклада „Giuliano и Lagarde“, евентуалното обособяване на различни части в даден договор трябвало да отговаря на всички изисквания за цялостна съгласуваност.
- 40 Комисията подчертава, че предвиденото в член 4, параграф 1 от Конвенцията обособяване на части в договора представлява не задължение, а възможност, с която разполага сезираният съд и която би могла да бъде приложена само когато даденият договор се състои от различни самостоятелни части, които могат да бъдат обособени. В делото по главното производство, чийто предмет е сложно споразумение, в което се разглежда самата връзка между чартирането

и превоза на товари, прибягването до обособяването на части в договора изглежда според Комисията изкуствено разрешение. Всъщност, ако ставаше въпрос за договор, който попада в обхвата на член 4, параграф 4 от Конвенцията, нямаше да се извършва обособяването на части в договора, тъй като нямаше да има нужда евентуалните допълнителни аспекти, свързани с превоза, да се уреждат от законодателство, различно от това, което се прилага по отношение на основния предмет на договора. По-конкретно правото на насрещна престация, както и погасителната давност, са свързани толкова тясно с основния договор, че не би било възможно да се обособят, без да се наруши принципът на правна сигурност.

Отговор на Съда

41 С втората част на втория си въпрос, както с третия и четвъртия си въпрос, запитващата юрисдикция иска да установи по същество при какви обстоятелства е възможно да се приложат по силата на член 4, параграф 1, второ изречение от Конвенцията различни национални правни уредби към едно и също договорно отношение, по-конкретно по отношение на погасителната давност на правата, произтичащи от договор като разглеждания в главното производство. Hoge Raad der Nederlanden иска по-конкретно да се установи дали в случай на прилагане по отношение на договора за чартиране на критерия за привързване, посочен в член 4, параграф 4 от Конвенцията, този критерий се отнася само до частта от договора, свързана с превоза на товари.

42 В това отношение следва да се припомни, че по силата на член 4, параграф 1, второ изречение от Конвенцията част от договора може по изключение да се уреди от право, различно от прилаганото за останалата част от договора, когато посочената част е в по-тясна връзка с държава, различна от държавата, към която са привързани останалите части от договора.

43 От буквалния прочит на тази разпоредба следва, че правилото, предвиждащо обособяването на части в договора, представлява изключение. В това отношение докладът „Giuliano и Lagarde“ посочва, че думата „по изключение“, използвана в член 4, параграф 1, последно изречение, „се тълкува [...] в смисъл, че съдът трябва да прибегва до обособяване колкото е възможно най-малко често“.

- 44 За да се установят условията, при наличието на които съдът може да извърши обособяването на части в договора, следва да се приеме, че целта на Конвенцията, както бе припомнено в предварителните бележки, посочени в точки 21—23 от настоящото решение, е да се повиши равнището на правна сигурност, като се засили доверието в стабилността на правните отношения между страните по договора. Такава цел не може да се постигне, ако системата за определяне на приложимото право не е ясна и ако то не е предвидимо с известна степен на сигурност.
- 45 Както изтъква генералният адвокат в точки 83 и 84 от заключението си, възможността да се обособят няколко части в даден договор, за да бъде уреден от различни правни уредби, е в противоречие с целите на Конвенцията и трябва да бъде допустимо само когато договорот се състои от няколко части, които могат да се считат за самостоятелни една спрямо друга.
- 46 Следователно, за да се установи дали по отношение на дадена част може да се прилага различно право, следва да се определи дали предметът ѝ е самостоятелен спрямо предмета на останалата част от договора.
- 47 Ако случаят е такъв, по отношение на всяка част от договора трябва да се прилага едно-единствено право. Ето защо, що се отнася по-конкретно до правните норми, свързани с погасяването на дадено право, същите трябва да произтичат от същия правен ред както прилагания към съответното задължение. В това отношение следва да се припомни, че съгласно член 10, параграф 1, буква г) от Конвенцията приложимото към договора право урежда по-специално погасяването по давност на задълженията.
- 48 Въз основа на тези съображения на втората част от втория въпрос, както и на трети и четвърти въпрос, следва да се отговори, че член 4, параграф 1, второ изречение от Конвенцията трябва да се тълкува в смисъл, че част от договора може да се урежда от право, различно от прилаганото по отношение на останалата част от договора, единствено когато нейният предмет се явява самостоятелен.

- 49 Когато прилаганият към договор за чартиране критерий за привързване е предвиденият в член 4, параграф 4 от Конвенцията, този критерий трябва да се прилага към целия договор, освен ако частта от договора, свързана с превоза, се явява самостоятелна спрямо останалата част от договора.

По петия въпрос относно прилагането на член 4, параграф 5, второ изречение от Конвенцията

Становища, представени на Съда

- 50 Според нидерландското правителство член 4, параграф 5, второ изречение от Конвенцията урежда дерогация на критериите, предвидени в член 4, параграфи 2—4 от нея. Ето защо привързване, квалифицирано като „слабо“, с държава, различна от определените въз основа на посочения член 4, параграфи 2—4, било недостатъчно, за да се обоснове дерогация на тези критерии, в противен случай същите не биха могли повече да се считат като основни критерии за привързване. От посоченото следва, че дерогацията, предвидена в член 4, параграф 5 от Конвенцията, би могла да се приложи единствено, ако е видно от всички обстоятелства, че тези критерии нямат истинска стойност на привързване и че настоящият договор е преобладаващо свързан с друга държава.
- 51 Според чешкото правителство член 4, параграф 5 от Конвенцията не бил *lex specialis* по отношение на член 4, параграфи 2—4, а представлявал отделна разпоредба, отнасяща се до положение, при което от всички обстоятелства в конкретния случай и от цялото договорно правоотношение е видно съвсем ясно, че договорът се привързва много по-тясно към друга държава, отколкото към тази, която би била определена чрез прилагането на другите критерии за привързване.

52 Обратно, Комисията подчертава, че член 4, параграф 5 от Конвенцията трябва да се тълкува стриктно в смисъл, че само когато предвидените в параграфи 2—4 от посочения член критерии нямат действителна стойност на привързване, могат да бъдат взети предвид други фактори. Наличието на тези презумпции изисквало всъщност да им се придаде съществена значимост. Следователно останалите фактори за привързване биха могли да бъдат взети предвид само ако по изключение посочените критерии не са ефикасни.

Отговор на Съда

53 С петия си въпрос запитващата юрисдикция иска да установи дали изключението, визирано в член 4, параграф 5, второ изречение от Конвенцията, трябва да се тълкува в смисъл, че презумпциите, уредени в посочения член 4, параграфи 2—4, не трябва да се вземат предвид само ако от всички обстоятелства е видно, че предвидените в тези разпоредби критерии нямат истинска стойност на привързване, или съдът не трябва да ги взема предвид и когато от тези обстоятелства е видно, че е налице много съществено привързване с друга държава.

54 Както вече бе подчертано в предварителните бележки, посочени в точки 24—26 от настоящото решение, член 4 от Конвенцията, който определя критериите за привързване, приложими към договорните задължения при липса на избор от страните на приложимото към договора право, утвърждава в параграф 1 от него общия принцип, според който договорът трябва да се урежда от правото на държавата, с която той е в най-тясна връзка.

55 За да се гарантира повишено равнище на правна сигурност в договорните правоотношения, член 4 от Конвенцията урежда в параграфи 2—4 от него поредица от критерии, които позволяват да се презумира с коя държава договорът е в най-тясна връзка. Тези критерии действат всъщност като презумпции в смисъл, че сезираният съд е длъжен да ги вземе предвид, за да определи приложимото към договора право.

- 56 По силата на член 4, параграф 5, първо изречение от Конвенцията критерият за привързване по местопребиваването на страната, която изпълнява характерната престация, може да не бъде взет предвид, ако това място не може да бъде определено. Съгласно този член 4, параграф 5, второ изречение всички „презумпции“ могат да не бъдат взети предвид, „когато от обстоятелствата като цяло следва, че договърът е в най-тясна връзка с друга държава“.
- 57 В този смисъл следва да се определят функцията и целта на член 4, параграф 5, второ изречение от Конвенцията.
- 58 От доклада „Giuliano и Lagarde“ е видно, че съставителите на Конвенцията са счели за абсолютно необходимо „да предвидят възможността да се прилага право, различно от това, към което препращат презумпциите в параграфи 2—4, всеки път, когато от всички обстоятелства е видно, че договърът е в най-тясна връзка с друга държава“. От посочения доклад е видно също, че член 4, параграф 5 от Конвенцията оставя на съда „известна свобода на преценка за наличието във всеки конкретен случай на всички обстоятелства, които обосновават неприлагането на презумпциите в параграфи 2—4“ и че такава разпоредба представлява „неизбежния противовес на обща стълкновителна правна норма, предназначена да се прилага към почти всички категории договори“.
- 59 От доклада „Giuliano и Lagarde“ следва също, че член 4, параграф 5 от Конвенцията има за цел да бъде в противотезест на режима на презумпции, уреден в същия член, като съгласува изискванията за правна сигурност, на които отговаря посоченият член 4, параграфи 2—4, с необходимостта да се предвиди известна гъвкавост при определянето на правото, което действително е в най-тясна връзка с разглеждания договор.
- 60 Всъщност, при положение че основната цел на член 4 от Конвенцията се състои в прилагането към договора на правото на държавата, с която договърът е в най-тясна връзка, посоченият член 4, параграф 5 трябва да се тълкува в смисъл, че той позволява на сезирания съд да прилага във всички случаи критерия, който

позволява да се установи наличието на такава връзка, като не взема предвид „презумпциите“, ако те не определят държавата, с която договърът е в най-тясна връзка.

- 61 Следователно трябва да се установи дали тези презумпции могат да не се вземат предвид само когато те нямат истинска стойност на привързване или когато съдът установи, че настоящият договор е в по-тясна връзка с друга държава.
- 62 Както е видно от буквалния прочит и целта на член 4 от Конвенцията, съдът трябва винаги да определя приложимото право въз основа на посочените презумпции, които отговарят на общото изискване за предвидимост на правото и следователно за правна сигурност в договорните правоотношения.
- 63 Все пак, когато от всички обстоятелства е видно ясно, че договърът е в по-тясна връзка с друга държава отколкото с държавата, която е определена въз основа на презумпциите, уредени в член 4, параграфи 2—4 от Конвенцията, съдът следва да не прилага член 4, параграфи 2—4.
- 64 Предвид тези съображения на петия въпрос следва да се отговори, че член 4, параграф 5 от Конвенцията трябва да се тълкува в смисъл, че когато от всички обстоятелства е видно ясно, че договърът е в по-тясна връзка с друга държава, различна от тази, която е определена въз основа на един от критериите, предвидени в посочения член 4, параграфи 2—4, съдът следва да не взема предвид тези критерии, а да приложи правото на държавата, с която посоченият договор е в най-тясна връзка.

По съдебните разноски

65 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

- 1) Член 4, параграф 4, последно изречение от Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 година, трябва да се тълкува в смисъл, че предвиденият в посочения член 4, параграф 4, второ изречение критерий за привързване се прилага към договор за чартиране, различен от договора за еднократен превоз, само когато основният предмет на договора не е просто предоставянето на разположение на превозно средство, а е самият превоз на товари.
- 2) Член 4, параграф 1, второ изречение от Конвенцията трябва да се тълкува в смисъл, че част от договора може да се урежда от право, различно от прилаганото по отношение на останалата част от договора, единствено когато нейният предмет се явява самостоятелен.

Когато прилаганият към договор за чартиране критерий за привързване е предвиденият в член 4, параграф 4 от Конвенцията, този критерий трябва да се прилага към целия договор, освен ако частта от договора, свързана с превоза, се явява самостоятелна спрямо останалата част от договора.

- 3) Член 4, параграф 5 от същата конвенция трябва да се тълкува в смисъл, че когато от всички обстоятелства е видно ясно, че договорът е в по-тясна връзка с друга държава, различна от тази, която е определена въз основа на един от критериите, предвидени в посочения член 4, параграфи 2—4, съдът следва да не взема предвид тези критерии, а да приложи правото на държавата, с която посоченият договор е в най-тясна връзка.

Подписи